

Nr 4 2010

Medlemsblad för

Alexander

Grimeton

Veteranradios

Vänner

Alternatorn

Vad ska vi ta för dessa? tycks kassören i Alexander, Hasse Nilsson, fundera på.

Bilden togs vid årets radiodag i Grimeton i augusti.

Radiodagen, 3:e SAQ-mötet hade "flygradio kommunikation" som tema.

Alexander bidrog med loppmarknad och sålde radioprylar.

www.alexander.n.se

Hej alla vänner i Alexander

Nu väntar bistra tider i form av snö och halka. Blir det som förra året vet alla villaägare att man inte behöver gå till gymmet, gränsla motionscykeln eller idka annan motion. För det kan bli så att snöskyffeln bestämmer takten på motionsintensiviteten i vinter igen.

En nyhet för Grimeton, inte bara för radiostationen, utan hela bygden, är att vi får eget postnummer nästa år. Långt tillbaka hade Grimeton 43015 som postnummer men slogs sedan i samband med någon rationalisering ihop med grannsocknen 43016 Rolfstorp.

Nu har ett antal företag och organisationer i Grimeton uppvakttat Posten för att orten ska återfå sitt postnummer. Det skapar nämligen förvirring och irritation från besökare och allmänhet som letar adresser i Rolfstorp när man rätteligen ska söka dem i Grimeton. För Världsarvet Grimeton är frågan extra viktig eftersom en relevant adress är viktigt för marknadsföringen och profileringen.

Det gamla postnumret får man inte tillbaka (varför inte det?) och vilket det nya är får vi besked om i mitten på december, men efter Alternatorns pressläggning. Det nya postnumret ska börja gälla den 7 mars 2011.

God jul och gott nytt år på er

PS: Glöm nu inte bort söndag den 12 december för då firar vår förening namnsdag!

Rättelse

I förra numret av Alternatorn blev det fel angående strömstyrka och uteffekt på antennen vid sändningen under senaste Alexandersondagen. Så här skulle det vara: Den totala strömstyrkan ut på antennen var ca 455 A, vilket gav en uteffekt på drygt 100 kW. Tidigare har uteffekten legat på 75 - 80 kW.

John Strandberg

Julafton

Vi möts på julafton för femte gången då SAQ startas och ett julbudskap sänds till alla våra vänner runt vår jord. Alla är välkomna till stationsbyggnaden (fritt inträde för alla). Sändaren startas kl 8.30 och budskapet sänds kl 9.00 och det hela är över på en dryg timme. Som vanligt bjuder Alexander på kaffe, glögg och tilltugg.

Årsmöte

hålls onsdagen den 23 mars kl 19. Årsmöteshandlingar finns som vanligt med i nästa nummer av Alternatorn (1-2011) som kommer till dig i början av mars.

Alternatorn

Alexander GVV

– Grimeton Veteranradios Vänner

Radiostationen, Grimeton 72

SE-430 16 Rolfstorp

E-post: info@alexander.n.se

Hemsida: www.alexander.n.se

Redaktör: **John Strandberg**

Tel 0705 857381 fax 0340 37373

E-post: john.strandberg@swipnet.se

I redaktionen: **Ulf Larsson**

Ansvarig utgivare: **Jan Steinbach**

Teknisk produktion: **Benny Johansson**

Tryckt hos **Tryckshopen, Varberg 2010**

Årgång 5 (Nr 20 från starten 2006)

Höstmötet

Kurs i morse startas i vår

Vill du lära dig något om morsesignalering? Alexander planerar en orienterande kurs i telegrafi under våren för intresserade. Nästa år får medlemskortet nytt utförande i samband med att hanteringen av kort och inbetalningskort rationaliseras. Nytt är också att arbetskvällarna har bytt namn till trivselkvällar, Tanken är att trivselkvällarna inte bara ska handla om fysiskt arbete utan också ge tillfälle till annat, t ex titta på de videofilmer som finns om radiostationen.

Det var nyheter som Alexanders ordförande Jan Steinbach kunde meddela på höstmötet i september.

Höstmötet hade samlat ett trettiotal deltagare vilket var ungefär som förra året. Besöksantalet till Alexanders aktiviteter som Alexandersondagen och kvällsvisningarna minskar. Styrelsen är medveten om detta och funderar på vilka marknadsföringsåtgärder som måste till för att vända trenden.

Meddelades också att "tvättstugan", som

ingår i radiobygnaden men som sköts av Alexander, nu har målats. Tvättstugan är bland annat lager för diverse loppisprylar men att mycket är skräp (även för den mest nördige) och behöver rensas ut.

Två kurser i handhavandet av alternatorn är pågående. Arbetet med att ta fram en klubb-nål pågår också. Medlemsavgiften blir oförändrad 100 kr för privatperson och 500 för föreningar under 2011.

Meddelades också att sändarstart med budskap sker på FN-dagen och (numera traditionsenligt) på julafton. Till sist framfördes en vädjan: Det tekniska på och kring radiostationen är väl dokumenterat. Nu vill vi dokumentera det som finns "runt omkring" goda historier, skrönor m m. Har du något att berätta är du välkommen. Skriv gärna, men vi har annars inspelningsapparat där du kan tala in din berättelse. Kontakta styrelsen.

I samband med fiket berättade Världsarvets nuvarande vd Lars G Johansson och tidigare vd:n Kjell Markström om sin resa till USA "I Alexanders fotsår". Föredraget illustrerades med ljusbilder och blev livligt uppskattat.

Christer Drospe, Sture Bengtsson, Sigvard Bengtsson och Gunnar Fjellmar kring Alternatorn.

Utsikten från Utkiken är magnifik

Alexander i Karlskrona

Alexanders vartannårsresa gick denna gång till Karlskrona där Marinmuseet besågs under sakkunnig guidning. Lunch intogs på restaurang Utkiken som ger skäl för namnet med en vidunderlig utsikt över Karlskrona och hamninloppet. Jan Steinbach var guide under en rundtur på stan. Han var bokstavligen på sin mammas gata eftersom han kommer härifrån. Amiralitetskyrkan besöktes och vi hälsade på Rosenbom (stadens mest kända invånare, enligt turistbroschyren) som troget står på post utanför kyrkan. På hemresan besöktes Korrö

en hantverksby söder om Växjö, där eftermiddagskaffe intogs i restaurangen och den gamla handelsboden besöktes. Ulf Larsson stod bakom en klurig och inte helt lätt tipstävling i allmänbildning under resan.

Resan hade samlat 35 personer och inbjudna var alla som på något sätt deltagit i de senaste två årens Alexandersondagar, arbetskvällar, kvällsvisningar och kurser samt Världsarvets personal.

Rosenbom är en fattigbössa: Lyft på hatten och skänk en slant till de behövande.

FN-dagens sändning

FN-dagens sändning och utsändning av ett meddelande fungerande tillfredsställande. 54 rapporter kom in och de flesta vittnade om god hörbarhet. Flest rapporter kom från Tyskland (10) följt av Sverige (8). Sedan följde Storbritannien och Italien (6 vardera) och Nederländerna (5). Det var företrädesvis rapporter från europeiska länder, undantaget Israel (1).

Lars Källand har också gjort en sammanställning av sändningarna under fem Alexandersondagar (2006-2010). Rapporterna fördelar sig så här: 2006: 91 rapporter, 2007: 203, 2008: 222, 2009: 185 och 2010: 218. Under de här fem åren förekommer rapporter

från totalt 33 länder i fyra världsdelar. (Rapporter från Afrika saknas helt).

Rapporter från Europa dominerar naturligt nog. Men här finns också en del långväga rapporter: Argentina, Kanada, Japan och USA. De flesta utomeuropeiska rapporter är sporadiska; undantaget är USA som rapporterar 35 rapporter under de fem åren.

Som vi kunde se ovan fick vi flest rapporter från Tyskland under vår senaste sändning. Totalt under de fem Alexandersondagarna är det också Tyskland som dominerar stort och därifrån har sänts in 245 rapporter. Det är nästan dubbelt så många som Nederländerna (128) och Sverige (125). Sedan följer Storbritannien (83) och Frankrike (71).

Man skulle kunna tycka att våra nordiska grannländer borde höra oss bra och vara flitiga på att rapportera, men så är det inte. Danmark har lämnat 33 rapporter och Finland 31 under de fem åren. Norge bara 5 och från de baltiska staterna inga rapporter alls. Från det ganska närliggande Polen har vi fått 6 rapporter.

FN-dagens meddelande löd:

Christer Drospe och Ulf Larsson tillsammans med telegrafisten Lars Källand (mitten) som skriver ut en hålremsa med dagens budskap.

CQ CQ CQ DE SAQ SAQ SAQ =

THIS IS GRIMETON RADIO/SAQ IN A TRANSMISSION USING THE ALEXANDERSON 200 KW ALTERNATOR ON 17.2 KHZ.

ON BEHALF OF OUR WORLD HERITAGE ORGANIZATION, AND OUR VISITORS, WE HEREBY PARTICIPATE IN THE INTERNATIONAL UNITED NATION DAY, THROUGH SENDING BEST WISHES TO ALL MEMBER STATES AND TO ALL CITIZENS OF THE ENTIRE WORLD COMMUNITY. =

SIGNED : THE WORLD HERITAGE AT GRIMETON AND THE ALEXANDER-GRIMETON VETERANRADIO VAENNER ASSOCIATION +

DE SAQ SAQ SAQ @

Kylningen av SAQ

När Grimeton-sändaren körs bildas mycket förlustvärme. En del värme avges till luften i sändarsalen men merparten av förlustvärmen behöver föras ut ur stationsbyggnaden. För ändamålet finns ett kylsystem. Detta består väsentligen av två kylvattenpumpar, två mindre kylbassänger, en större kylbassäng med fontäner, rörledningar samt kylslingar eller kylare vid de olika objekten.

De två kylvattenpumparna är placerade vid sydöstra ingången till sändarsalen. De är centrifugalpumpar som drivs med varsin 440 V asynkronmotor. Endast den ena av kylvattenpumparna används vid körning med SAQ. Efter en tids stillestånd är pumpen luftfylld, och inför start av stationen behöver pumpen vattenfyllas. Det sker genom att pumpen trycksätts från det kommunala vattennätet, samtidigt som en luftningsventil på pumpens topp öppnas. När all luft har pressats ut kan pumpen startas. Starten sker mot stängd ventil på pumpens trycksida. När pumpen startats kan tryckventilen öppnas och kylvattnet börjar cirkulera i systemet. Trycket i kylsystemet övervakas med en tryckmätare av bourdontyp med gränslägeskontakter för att larma vid för lågt eller för högt vattentryck.

Kylvattnet sugas från den ena av de båda mindre kylbassängerna. Dessa är täckta och är placerade omedelbart utanför stationsbyggnadens sydöstra vägg. Vattnet sugas genom en sil och en backventil upp till kylvattenpumpen. När kylvattnet passerat genom de olika kylarna i stationen är det uppvärmt och leds till den andra mindre kylbassängen. När denna blir full bräddar vattnet över i den första kylbassängen.

Den större kylbassängen är placerad söder om stationsbyggnaden. Den är öppen och är försedd med två fontäner. Ursprungligen användes den sommartid vid kontinuerlig körning av stationen, vintertid var de båda mindre kylbassängerna fullt tillräckliga. Fontänerna användes för att kyla vattnet vid hög utomhustemperatur. Därvid sög den andra kylvattenpumpen vatten från den varmare av de mindre bassängerna och pumpade ut det till fontänerna. Med de korta körningar som vi

gör idag behövs inte den stora bassängen för kylning av SAQ. En separat vattenpump har installerats för att använda fontänerna i dekorativt syfte.

Sändaraggregatet har ett flertal ställen som behöver kylas. Den värme som bildas i högfrekvensgeneratorns stator och dess 64 ankarlindningar (där antennströmmen alstras) kyls bort via kopparrör som leder kylvattnet inuti statorn. En del av den värme som bildas av luftfriktionen när rotorn roterar i statorns luftgap kyls också bort denna väg. Högfrekvensgeneratorns bär- och kamlager har kylvattenslingor för att kyla bort friktionsvärmen. Kylvattenflödet till generatorns olika delar övervakas med synglas. Termometrar finns utplacerade för att indikera eventuella varmgångar på aggregatet. Ytterligare ett kylobjekt finns på sändaraggregatet, nämligen smörjoljan. Denna kyls i en värmeväxlare som är placerad på utsidan av sändaraggregatets fundament nära drivmotorn.

I vätskemotstånden utvecklas en hel del värme. Denna kyls bort med hjälp av tre kylslingar i botten på vardera vätskemotståndet. I händelse av läckage på någon kylslinga kan denna stängas av och kylningen fortsätta med de båda återstående.

Även i den magnetiska förstärkarens transduktorer utvecklas värme som behöver kylas bort. Transduktorerna är oljefyllda, och det finns kylrör i oljan som fångar upp och leder bort förlustvärmen. Kylningen av transduktorerna övervakas med termometrar och synglas.

På alternatorn kan man i synglasen kontrollera att vattenkylningen fungerar som den ska.

Kylvattendammen med fontänerna. (Foto: Mats Gunnarsson)

Ett annorlunda kylbehov har de fyra stora kontaktorerna, som sitter på relätavlan och smäller och blixtrar i takt med nycklingen av sändaren. De ingår i kompenseringsskretsarna i hastighetsregleringen. För att inte kontaktornas kontaktytor ska bränna ihop så blåses luft upp mellan kontaktytorna via munstycken som finns monterade omedelbart under kontaktorna. Kyl luften blåser även ut de ljusbågar som bildas mellan kontaktytorna. Utebliven

kylning av en kontaktor medför att kontaktytorna bränner ihop inom ett fåtal minuter. För att alstra kyl luften används den ena av de två luftfläktar som finns placerade bakom relätavlan. Ett aggressivt väsljud alstras när luften blåser upp mellan kontaktytorna. Detta utgör en betydande del av den jobbiga ljudmiljö som råder i sändarsalen när alternatorn körs.

Ola Hernvall

Pumparna startas för alternatorns vattenförsörjning. Stellan Nilsson snurrar på reglagen.

God Jul

och

Gott Nytt År

*tillänskas
Alexanders medlemmar*

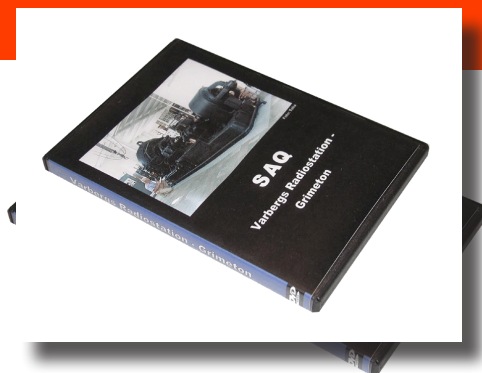
Som medlem i föreningen Alexander kan du få köpa en utbildnings-DVD, som visar en teknisk dokumentär om radiostationen. Det är en dubbel DVD med totalt 2 tim 42 min speltid. På skiva 1 visas en översikt över stationen och alla handgreppen som behövs för att köra den. På skiva 2 beskrivs i detalj den tekniska funktionen bl.a. med hjälp av avancerad datorgrafik.

Pris 250 kr inkl. porto.

Du beställer den enklast genom att sätta in 250 kr på föreningens plusgiro 171 54 33-7. Var noga med att ange Din adress på inbetalningen!

1-2 veckors leveranstid.

Julklappstips

Info och gruppbokning

info@grimeton.org • www.grimeton.org

0340 674190